

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Digressio. I. De tribus nominibus Spiritui Sancto propriis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

DIGRESSIO PRIMA

De tribus Nominibus Spiritui Sancto propriis.

Qualibet ex personis divinis tria sibi propria habet & peculiaris nomina; Patris, Ingentis, & tonalis principii, prima; Filii, Verbi, & Imaginis, secunda; Spiritus Sancti, Amoris, & Doni, tertia. De primo tertiae personae nomine agit D. Thomas *quest. 36. art. 1. de aliis vero quest. 37. & 38.* Nos vero de illis in hac Digressione breviter differemus.

S. I.

Cur tertia sanctissime Trinitatis persona Spiritus Sanctus appelletur.

99. Variæ solent hujus nominis assignari rationes. Prima sumitur ex D. Thoma 4. contra Gent. cap. 19. ubi sic discurre: *Quia amatum in voluntate existit, ut inclinans, & quodammodo impellens intrinsecus amantem in ipsam rem amatam, impulsus autem rei viventis ab interiori, ad spiritum pertinet; convenit Deo per modum amoris procedenti, ut spiritus dicatur, ejus spiratione quasi quoddam aspiratione existente. Hinc est quod Apostolus spiritui & amori impulsum quemdam attribuit: dicitur enim ad Rom. 8. Qui spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Et 2. ad Corinth. 5. Charitas Christi urget nos.*

100. Adde quod Spiritus Sancti processio plures & egregias cum respiratione nostra habet similitudines & analogias. Sicut enim ab interiori corporis, nempe à corde, pulmone, & visceribus, respiratio provenit; ita & dilectio quæ Spiritus Sanctus procedit, intima ac visceralis est, & ex infinita Patris ac Filii beatitudine proveniens. Sicut respiratio à calore cordis causatur, ita & divina illa spiratio ex infinito charitatis ardore procedit. Sicut respiratio continua est, & nunquam interruptitur, quando homo vivit; ita & suavissima illa Patris & Filii dilectio & spiratio, æterna est, & omnis successione ac vicissitudinis experta. Sicut respiratio est actio maximè vitalis, & vitæ corporeæ conservativa; ita & illa dilectio est perfectissima vitæ divinæ operatio. Unde Athanasius relatus à D. Thoma opusc. 1. cap. 7. de Arianis loquens, qui negabant Filium & Spiritum Sanctum esse consubstantiales Patri, sic ait: *Mutum faciunt Patrem & sine verbo, qui omnibus rationalibus facultatem dedit loquendi. Mortuum etiam ipsum Patrem dicunt, & expertem viventis naturæ, in quantum scilicet negant Spiritum Sanctum coessentialem Patri. Illi concinit Cornelius Mustus, dum in libro de divina Historia hæc scribit: An non habet Verbum Deus, ut sit mutus? An non habet Spiritum, ut sit mortuus? Loquitur Deus, & erudit Verbum: vivit Deus, & spirat Spiritum. Verè inquam spirat, non emittit solum, sed attrahit & retinet. Si homo emitteret spiritum, & non attraheret, non viveret. Porro alium aërem attrahit, alium remittit; sic spirat, ut respiret. At verò Deus eundem Spiritum à se emittit, & in seipso retinet: adeoque non tantum spirat, sed etiam respiret. Denique sicut respiratio fovet calorem nativum, & nimium cordis ac pulmonum ardorem, dulci refrigerio temperat: ita Spiritus Sanctus in nobis ardorem concupiscentiæ refrigerat,*

A & divini amoris calorem & flammam, suavissimo suarum inspirationum statu nutrit & fovet. Unde ab Ecclesia, in *astu temperis, ac dulci refrigerium* appellatur.

Itaque cum tertia sanctissimæ Trinitatis persona, à Patre & Filio, ut suavissimus utriusque halitus, & aura lenis procedat; ejus processio, spiratio convenienter appellatur, & illi nomen Spiritus rectè convenit: præsertim cum sit veluti osculum Patris & Filii, ut infra ex D. Bernardo referemus. Sicut enim personæ se seculantes spiritum & halitum e corde emittunt, & immittuntur ad invicem; ita Pater osculando Filium, sacram amoris sui aulam efflat; quæ (ut infra ostendemus) nedum ipse vivit, sed omnia extra se vivificat.

B Præterea nomen Spiritus ideo tertiae appropriatur personæ, quod suis donis nos spiritaliter efficiat, & in quandam divinæ spiritualitatis trahat participationem. Unde Magister 1. distinctione 18. dicit duplicem nos accepisse à Deo Spiritum; unum quo essemus, & alium quo sancti & spirituales essemus. Nam spiritus creato, qui est anima rationalis, sumus; spiritus autem increato, qui est Spiritus Sanctus, spirituales & sancti sumus. Homo enim (inquit Basiliius) Spiritu Sancto sanctum animal factum est. Utrumque Spiritum Deus Adamo in sua creatione infudit, juxta illud Genes. 2. *Formavit hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiritum vitae.* Sed quia per peccatum spiritum gratiæ & charitatis amisit; ejus culpâ condignâ satisfactio ne deletâ, Christus post mortem & resurrectionem suam, rursus insufflavit, & dixit Discipulis suis: *Accipite Spiritum Sanctum.* Ita præclare Ambrosius, verba allegata Genes. expendens: *Insufflaverat tibi Deus (inquit) ut inspirationis suo dono haberet gratiam, quam tibi culpa singularat; sed tuus eras in animam viventem sed quia peccator significulum tenere non potuit propterea venit Jesus, & cum hac dixisset, insufflavit dicens: Accipite Spiritum Sanctum.*

C Spiritualitati convenienter adjungitur sanctitas, & tertia sanctissimæ Trinitatis persona, merito Spiritus Sanctus nuncupatur. Licet enim sanctitas sit aliquod attributum, & tribus personis commune, ut sacrum declarat trisagium, quod Seraphici Spiritus Isaïæ 6. decantant; specialiter tamen titulo Spiritui Sancto tribuitur, quia illi ex vi processione, & ratione proprietatis personalis convenit, ut docet sanctus Thomas in 1. dist. 10. qu. 1. art. 4. ad 4. ubi sic discurre: *In opere naturæ non est invenire rectum & non rectum, quia natura semper eodem modo operatur: bene tamen in opere voluntatis; quia voluntas non semper eodem modo operatur: & ideo convenienter sanctitas, quæ rectitudinem voluntatis importat, adjungitur processioni Amoris, & non generationi quæ est operis naturæ.*

D Confirmatur: si Actus charitatis (quæ est illud quædam imperfecta divini amoris participatio, & veluti quædam scintilla, ex illo purissimo divini charitatis igne in cor humanum progrediens) perfectissimè creaturam rationalem sanctificat, & omnia ejus delet peccata, juxta illud Christi de Magdalena. *Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam in dilexit multum; quanto magis perfectissima illa dilectio, & suavissima Patris ac Filii spiratio, eructus infinitæ sanctitatis, & terminus illius purissimus & sanctissimus.*

Deinde divinus ille Spiritus, rectè sanctus appellatur.

appellari potest: quia est creatura rationalis fan-
 cificator, & totius sanctitatis fons & origo. Nam,
 ut traditur Doctor angelicus in 1. dist. 15. quest.
 5. art. 1. ad 1. & in compendio Theologiae cap.
 47. sanctum tribus modis sumitur: Primò pro
 quod est purum ac mundum; & sic sanctifica-
 tio dicitur emanatio à peccato per gratiam. Se-
 cundo sanctum idem est quod cultui divino de-
 dicatum & consecratum; & hoc modo dicitur
 templum sanctificari, sicut & vasa quæ ad mini-
 sterium templi seruiunt; sed multò magis ratio-
 nalis creatura, quando ad obsequium Dei appli-
 catur. Tertio sanctum idem est quod firmum, seu
 in bono confirmatum. Et in his tribus modis
 sanctitas Spiritui Sancto appropriatur. Ille enim
 per infusionem gratiæ sanctificantis creaturam
 rationalem mundat & purificat; & ubi à terrenis
 affectibus humana corda separavit, illa Deo ar-
 centissimo charitatis nexu coniungit. Ex quo secun-
 dum charitatis radii, videlicet conse-
 cratio, & divino cultui addictio & applicatio: a-
 more enim est principium ordinationis in Deum,
 & id per quod maxime dedicatur & consecra-
 tur Deo. Et tandem animam à terrenis affecti-
 bus separatam, & Deo consecratam, in virtute fir-
 mitatis ac confirmat, illique immobilitatem quan-
 dam in bono tribuit; quæ tertius est sanctitatis
 radius, seu character.

§. II.

Cur Spiritus Sanctus, amor appelletur?

Secundum Spiritus Sancti nomen est amor,
 quod duplici titulo ei convenit: Primò ex vi
 processionis & proprietatis personalis. Sicut e-
 nim ex hoc, quòd aliquis rem aliquam intelligit,
 provenit aliqua intellectualis conceptio rei in-
 tellectuæ in intelligente, quæ dicitur verbum: ita
 e contra, quòd aliquis rem aliquam amat, provenit
 quedam impressio, ut ita loquar, rei amatæ in af-
 fectu amanti, secundum quam amarum dicitur
 esse amantem, sicut & intellectum in intelligen-
 te. Et hæc amor seu impulsus appellari solet, ut
 supra dist. 2. art. 4. ex 8. Doctore ostendimus.
 Secundo Spiritus Sanctus amor nuncupatur,
 ratione suæ operationis, quatenus scilicet nos
 reddat amantes, nobis infundendo gratiam & cha-
 ritatem, per quam amici & amatores Dei constitu-
 untur, juxta illud Apostoli ad Romanos 5. Cha-
 ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum San-
 ctum, qui datus est nobis. Nam ut discurrit S. Tho-
 mas 4. contra Gentiles cap. 21. ea quæ à Deo in no-
 bis sunt reducuntur in Deum, sicut in causam ef-
 ficentem & exemplarem: in causam quidem ef-
 ficentem, in quantum virtute operativâ Dei ali-
 quâ in nobis efficitur: in causam verò exem-
 plarem, secundum quod id, quod in nobis à Deo est,
 aliquo modo Deum imitatur. Cum ergo eadem
 virtus sit Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, sicut
 & eadem essentia, oportet quòd omne id, quod
 Deus in nobis efficit, sit sicut à causa efficiente,
 scilicet à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Verbum
 tamen sapientiæ, quo Deum cognoscimus, est
 propriè representativum Filii, & similiter amor,
 quo Deum diligimus, est proprium representati-
 vum Spiritus Sancti; & sic charitas quæ in nobis
 est, quamvis sit effectus Patris, & Filii, & Spiritus
 Sancti, tamen speciali quâdam ratione dicitur ef-
 fectus in nobis per Spiritum Sanctum, juxta illud A-

Tom. II.

Apostoli ad Romanos 5. Charitas diffusa est in cordi-
 bus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.
 Ad quod respiciens Bernardus Epist. 107. sic ex-
 clamat: O geminum, ipsùmque firmissimum Dei erga
 nos amoris argumentum! Christus moritur, & meretur
 amari. Spiritus afficit, & facit amari. Ille facit cur
 ametur, iste ut ametur. Ille suam multam dilectionem
 in nobis commendat, iste & dat. In illo cerimus quod
 amemus, ab isto sumimus unde amemus. Charitatis igi-
 tur ab illo occasio, ex isto affectio.

§. III.

Cur nomen Doni Spiritui Sancto attribuitur?

Tertium nomen Spiritus Sancti est Donum,
 quod etiam personali proprietate ei compe-
 tit. Ut enim jam ostendimus, Spiritus Sanctus
 procedit ut amor notionalis Patris & Filii; amor
 autem est primum donum quod confertur ani-
 co, & ad quod cætera consequuntur: Ergo Spi-
 ritus Sanctus ex sua proprietate personali habet
 quod sit Donum.

Confirmatur, & illustratur hæc ratio ex D.
 Thoma hic artic. 2. ubi ait: Donum proprie est da-
 tio irredibilib, secundum Philosophum, id est quod non
 datur intentione retributionis; & sic importat gratui-
 tam donationem: ratio autem gratuiæ donationis est
 amor; ideo enim damus gratis alteri aliquid, quia vo-
 lumus ei bonum. . . . Unde manifestum est, quòd amor
 habet rationem primi doni, per quòd omnia dona gra-
 tuita donantur. Unde cum Spiritus Sanctus procedat
 ut amor, procedit in ratione doni primi. Quare Joann.
 3. Filius dicitur nobis ex amore datus: Sic Deus
 dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.
 Et primò ad Corinthios 12. Alii datur per Spiritum
 sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ secundum e-
 undem Spiritum. Et postea multis donis enume-
 ratis sic concludit Apostolus: Hæc autem omnia o-
 peratur unus atque idem Spiritus, dividens singulis pro-
 ut vult. Denique ubi Christus Matth. 7. dicit:
 Si vos cum sitis mali, nolite bona dare dare filiis vestris,
 quanto magis Pater vester dabit bona petentibus se.

Lucas cap. 11. ait: Quanto magis Pater vester dabit
 Spiritum bonum. Id est (ut explicat Athanasius) Spi-
 ritum Sanctum, qui est donorum omnium maxi-
 mum, & inexhausta bonorum omnium, quæ in
 nos à Deo fluunt, origo. Nam (inquit Basilus)
 per Spiritum Sanctum datur in patris adisum restitutio, in
 regnum calorum reditus, in adoptionem filiorum rever-
 sio, datur fiducia Deum appellandi patrem, confortem
 fieri gratiæ Christi, filium lucis appellari, æternæ gloriæ
 participem esse, & ut semel omnia dicam, esse in omni
 benedictionis plenitudine. Ipse (addit Chrysostomus)
 nostre imaginis est reformatio, mentis perfectio, animæ
 instauratio. Spiritus Sanctus auctor est fidei in Deum,
 spiritualis mentium oculorum nostrorum Sol, interni
 nostri hominis lunæ, Lucifer in pectoris celo. Spiritus
 Sanctus ipse opulentia filiorum Dei, ipse æternorum bo-
 norum thesaurus, ipse Arrabon & pignus æterni regni,
 ipse primitiæ vitæ æternæ, ipse signaculum gratiæ Bap-
 tismi. Spiritus Sanctus ipse fidem facit quòd nos à Deo in
 filios adoptati sumus, ipse corda nostra Deo congluti-
 nat. Spiritus Sanctus ipse cibus est diligentium Chri-
 stum, quo nunquam satiantur. Ipse potus est amarum
 filiorum Dei, ipse charitas eorum qui sibi coniuncti sunt.
 Spiritus Sanctus copula est unionis nostræ cum Christo,
 animarum exultatio, cordis tripidium, Spiritus San-
 ctus lugentium consolatio, mœstitudinis depositio, men-
 tis requies, sapientiæ communitio, prudentiæ inven-
 tio,

Lib. de Spiritu Sancto.

Serm. 2. de Spiritu Sancto.

L. I. Titio,

rio. prescientia illustratio. Hoc Propheta illustrantur, A

hoc idiota sapientia conduntur, Spiritu Sancto Reges inunguntur, Sacerdotes ordinantur, Doctores illuminantur, Ecclesie sanctificantur, altaria fundantur, unguentum consecratur, aqua purgantur, Demones abiguntur, morbi curantur. Hic Spiritus (subdit Cyprianus) rubri maris aquas siccavit, & suspensis hinc inde vehementibus fluctibus ab ollis carnum, & Egypti pulmentaris, populum ad spiritalem cremi libertatem eduxit incolumem; & alimentis caelestibus pavit, manna quasi rorem matutinum infundens graminiibus, quod colligi iustum est ad mensuram.

Tr. 8.
de Spi-
ritu
Sancto.

207.

Quae tamen circa hoc nomen occurrunt difficultates, breviter hic resolvendae. In primis enim donum debet esse illius a quo datur: unde cum Spiritus Sanctus non possit dici esse Patris & Filii (hoc enim dominium & subjectionem importare videtur, quae inter personas divinas reperiri nequeunt) Spiritus Sanctus donum Patris & Filii appellari nequit.

Præterea, cum donum duplicem respectum importet, unum ad personam a qua datur, alium ad personam cui datur; & nulla creatura ab æterno existat, cui Spiritus Sanctus donari possit; nomen do ut non videtur posse Spiritui Sancto ab æterno, ratione suae processionis, ac proprietatis personalis, competere; sed solum in tempore, & per extrinsecam denominationem a creaturis desumptam.

208.

Verum primam difficultatem resolvit D. Thomas hic art. 1. ad 1. ubi docet donum esse posse alterius tripliciter; vel per modum identitatis, quasi a dante indistinctum; vel per modum possessionis, quasi a dante lubditum; vel per modum originis, quasi a dante originatum seu procedens. Primo modo essentiae divinae convenit esse donum; & hoc sensu Hilarius dicit lib. 8. de trinit. divinam essentiam esse donum, quod Pater dat Filio; quatenus scilicet per modum identitatis eam habet. Secundo autem modo gratia sanctificans, habitus charitatis, & alia bona creata, dona Dei esse dicuntur. Tertio denique modo, Spiritus Sanctus donum Patris & Filii appellatur, quia ab utroque procedit.

209.

Secundae etiam difficultati occurrit idem angelicus Doctor ibidem respons. ad 4. ubi dicit: Donum non dicitur ex eo, quod actu datur: sed in quantum habet aptitudinem ut possit dari: unde ab aeterno divina persona dicitur donum, licet in tempore detur. Quam doctrinam ex Augustino desumpsit lib. 5. de Trinit. cap. 15. ubi de Spiritu Sancto loquens, ait: Quia sic ab aeterno procedebat, ut esset donabile, jam donum erat, & antequam esset cui donaretur. Aliter enim intelligitur cum dicitur donum, aliter cum dicitur donatum: nam donum potest esse, & antequam detur: donatum autem, nisi datum fuerit, nullo modo dici potest.

*

*

DIGRESSIO SECUNDA.

De aliis nominibus Spiritui Sancto propriis, vel appropriatis.

Præter tria nomina jam explicata, quae personalia sunt, plura alia recenseri solent, quae vel sunt illi propria, vel saltem appropriata.

In primis solet Spiritus Sanctus Patris & Filii nexus, seu indissolubile Trinitatis vinculum appellari: quia est amor notionalis Patris & Filii; amor autem est ignea catena, flammæque nexus, quod amantium corda inter se copulant; sive (ut ait Augustinus) vitæ cocinea duos copulans, vel copulare appetens, amantem scilicet, & amatum: unde & Dionysius amorem definit, vinum unitivam; & unionem inter præcipuos amoris effectus enumerat, itaque Spiritus Sanctus Patris & Filii nexus convenientissime appellatur: tripliciter namque univocatur Sanctissimæ Trinitatis Personæ, unitate scilicet essentiae, attributorum identitate, & individui amoris affectu; sive (ut loquitur S. Thomas) per consonantiam & convenientiam amoris: quia etsi per impossibile poneretur, quod non essent unum in essentia & attributis, ad perfectam tamen jucunditatem oporteret in illa intelligi unionem amoris.

Deinde Spiritus Sanctus, individuus Patris & Filii nexus dicitur, quia exit a Patre & Filio per eandem habitudinem, quae est communis spiratio, & ad illos unica passiva spirationis relatione refertur. Unde hoc etiam nomen Spiritui Sancto proprium est. Licet enim Pater Filium & Spiritum Sanctum respiciat, & Filius Patrem & Spiritum Sanctum: tamen nec Pater potest dici Spiritus Sancti & Filii nexus; nec Filius Patris & Spiritus Sancti vinculum appellari: quia Pater diversis relationibus Filium & Spiritum Sanctum respicit, illum paternitate, illum spiratione. Et similiter Filius per filiationem refertur ad Patrem, & per spirationem ad Spiritum Sanctum.

Ex hoc nomine derivatur aliud: nam Spiritus Sanctus, non solum individuus Patris & Filii nexus, sed etiam suavissimum utriusque osculum nuncupari solet. Quod egregie expendit & declarat D. Bernardus serm. 8. in Cant. ubi haec verba Sponsae: Osculetur me osculo oris sui, explicans ait: Si recte Pater osculans, Filius osculatus accipitur, non erit abs re osculum Spiritum Sanctum intelligi, utpote qui Patris Filiique imperterritivum patet, gluten firmum, individuus amor, indivisibilis unitas.

Tertio idem amoris Spiritus, vinculum & nexus est, quo proximo copulamur. Quod enim (utquit Augustinus) est anima corpori humano, hoc est Spiritus Sanctus corpori Christi, quod est Ecclesia. Hoc agit Spiritus Sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in singulis corporis nostri membris, Anima, ut docet Seneca, vinculum est, quo singula ejus membra cohaerent: Spiritus Sanctus nexus est Ecclesiae, quo omnia ejus membra mystica conjunguntur; & funiculariter triplex, qui difficile rumpitur, ut dicitur Eccles. 4. Etenim fideles triplici nexu conjunguntur & copulantur, unitate scilicet fidei, & charitatis in, & claræ visionis in patria. Unde Pater unionum merito appellatur, naturæ vinculum, gratiæ gluten, Christianorum pax & harmonia, omnium.